

Uudenmaan liitto
Nylands förbund

hiilineutraalisuomi.fi

CANEMURE

LIFE17 IPC/FI/000002
LIFE-IP CANEMURE-FINLAND
CANEMURE-hanke on saanut rahoitusta
Euroopan unionin Life-ohjelmasta.

CANEMURE-hanke Uudenmaan ilmastotyön vauhdittajana 2019–2024 Loppuraportti

Uudenmaan liiton julkaisu C 104 - 2024

Uudenmaan liiton julkaisu C 104–2024

ISBN 978-952-448-605-7

ISSN 2342-1363

Julkaisija: Uudenmaan liitto

Helsinki 2024

LIFE17 IPC/FI/000002
LIFE-IP CANEMURE-FINLAND
CANEMURE-hanke on saanut rahoitusta
Euroopan unionin Life-ohjelmasta.

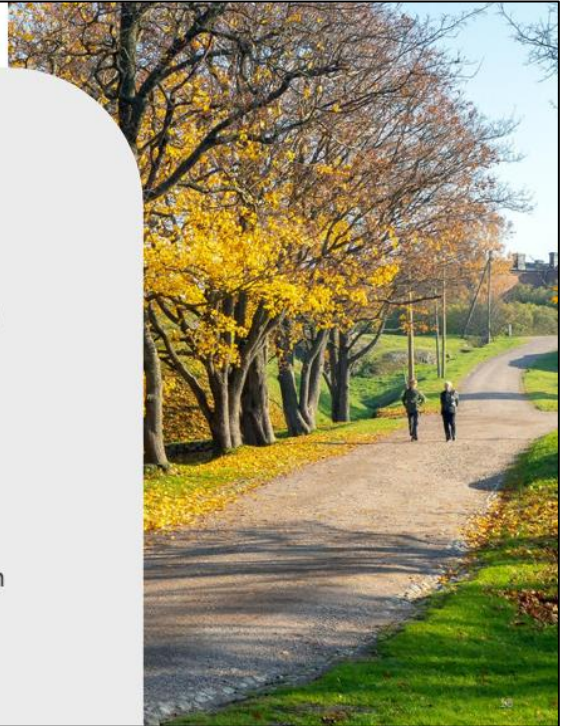
Sisällys

Johdanto	4
Canemure-hankkeen tavoitteet ja toimintaympäristö vuosina 2019–2024	6
Canemure-hankkeen kuusi vuotta Uudenmaan liitossa	9
Päästökehitys hankekaudella	15
Kulutuksen päästöt	17
Uudenmaan hiilinielut	18
Canemure-hankkeen opit ja ansiot	19

Johdanto

CANEMURE-hankkeen alueellisen ilmastotyön tavoitteet

- Painopiste ja päästöseuranta: taakanjakosektori + energian tuotanto ja kulutus (HINKU-laskentamalli)
- Hiilineutraali Uusimaa -tiekartan ja toimenpideohjelmien laatiminen
- Parhaiden hillintätoimien esille tuonti ja levittäminen: Kestävyysoikka.fi-sivuston loikat ja kuntien ilmastotyön tukeminen
- Uudenmaan alueellisen sopeutumistyön tukeminen
- Pitkäkestoisen alueellisen ilmastotyön tuen tarjoaminen

Kohti hiilineutraaleja kuntia ja maakuntia (Canemure) -hanke tuki sekä taakanjakosektorin päästöihin keskittyvän Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman (KAISU), että kaikki sektorit kattavan ilmasto- ja energiastrategian toimeenpanoa erityisesti kunnissa ja maakunnissa. Hanke oli strateginen LIFE-hanke, ja sen kokonaisbudjetti oli 15,3 miljoonaa euroa. Uudenmaan liiton osuus oli 600 000 euroa. Hankepartnereita oli 21 ja osarahoittajia 15. Hankkeen koordinaattorina toimi Suomen ympäristökeskus Syke.

Tähän loppuraporttiin on koottu lyhyesti hankkeessa Uudenmaan liitossa tehty työ ja keskeiset julkaisut. Lisäksi raporttiin on kirjattu hankehenkilöstön näkemyksiä ilmastotyön kehityksestä hankekaudella ja keskeisiä hankkeen toteutukseen vaikuttaneita toimintaympäristön muutoksia. Käymme myös lyhyesti läpi hankkeen vaikuttavuutta, ennen kaikkea maakunnan päästökaiketyksen ja ilmastoyhteistyön onnistumisen kautta. Raportissa ei käydä läpi kuntien ilmastotyön tilannetta ja sen kehittymistä. Raportti perustuu hankkeen päätöstilaisuudessa Bottalla Helsingissä 23.10.2024 pidettyyn esitykseen.

Canemure-hankkeessa alueellista ilmastotyötä koordinoitiin ja edistettiin seitsemässä maakunnassa. Tukea kuntien ja maakuntien työhön saatiin hankkeen asiantuntijaverkostosta. Käytännössä alueellisen työn tavoitteena oli luoda alueille hiilineutraaliustiekartat ja näitä tukevat toimenpideohjelmat. Lisäksi tuotiin esiin ja levitettiin alueen toimijoiden parhaita käytäntöjä, tukien erityisesti alueen kuntien ilmastotyötä. Alustana toimien esittelylle käytettiin Syken ylläpitämää Kestävyysoikka.fi-sivustoa.

Tämän lisäksi hankekokonaisuudella tuettiin alueiden sopeutumistyötä. Uudellamaalla sopeutumistyö erotettiin hillintätyöstä, mutta hankkeen aikana haettiin hankerahoitus alueellisen sopeutumis suunnitelman laatimiseksi ja erikseen sopeutumisen seurannan kehittämiseksi.

Uudellamaalla hankkeeseen palkattiin aluekoordinaattori, joka myöhemmin toimi myös hankkeen projektipäällikkönä. Lisäksi hankkeeseen sidottiin johtavan ilmastoasiantuntijan ja ilmastotyön esihenkilöiden työaikaa. Hankkeen projektipäällikkö vaihtui syksyllä 2023.

Canemure-hanke toi alueelliseen ilmastotyöhön pitkäkestoisia resursseja, joita hyödynnettiin ilmastotyön edistämiseen maakunnan alueella ja sisäisesti Uudenmaan liiton toiminnassa. Hankkeen aikana liiton ilmastotyö vahvistui merkittävästi tiekarttaa toteuttavien hankkeiden myötä. Hankekanta kokonaisuudessaan on ollut lähes 2 miljoonaa euroa ja ilmastotyön henkilöresurssit kasvoivat huomattavasti; 1.1.2023 perustettu ilmastoryhmä kasvoi lähes kymmeneen henkeen, minkä lisäksi ilmastotyöhön kytkettiin valtaosa liiton asiantuntijoista tiekartan painopisteitä jalkauttavien ilmastotyön teematiimien muodossa. Teematiimit muun muassa tukivat hankkeessa tehtyä tiekartta- ja toimenpideohjelmatyötä ja pitivät yllä tilannetietoutta oman sektorinsa ilmastotyön kehityksestä. Tämän lisäksi ilmastotyöhön osoitettiin viestintäresurssi.

Canemuren tavoitteita tukeva ilmastotyö integroidaan hillinnän osalta osaksi liiton suunnittelujärjestelmää ja asiantuntijatiimien työskentelyä ja se jatkuu osin hanke pohjaisena myös Canemure-hankkeen päättymisen jälkeen. Liitossa on loppuvuonna 2024 yksi vakituinen ilmastotyön henkilöresurssi, toisen avaaminen on suunnitteilla vuodelle 2025. Lisäksi liitto hyödyntää mahdollisuuksia tukea ilmastotyötä hankerahoituksen keinoin.

Ilmastotyö Uudenmaan liitossa

Ohjelmat ja kaavat

Esim. Uusimaa-ohjelma, Hiilineutraalius-tiekartta, maakuntakaava, RIS-ohjelma

Verkostot ja yhteistyö

Verkostojen koordinointi ja osallistuminen alueellisiin, valtakunnallisiin ja kansainvälisiin verkostoihin

Tukipalvelut

Esim. tuki kuntien ilmastotyöhön, asiantuntijaneuvonta, parhaiden käytäntöjen jakaminen, tuki alueellisten toimijoiden hankevalmisteluihin

Edunvalvonta

Esim. ilmastoteemoihin liittyvät lausunnot

Tiedon tuotanto

Esim. suunnittelu- ja maakuntakaavan valmisteluun liittyvät selvitykset

Hankkeet

Uudet aloitteet ja resurssi Uusimaa-ohjelman ja ilmastotiekartan toimeenpanoon

Rahoitus ilmastotyölle

EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahoitukseen liittyvät viranomaistehtävät

Viestintä

Liiton ilmastotyön jakaminen pääasiallisille sidosryhmille

Canemure-hankkeen tavoitteet ja toimintaympäristö vuosina 2019–2024

Toimintaympäristön muutokset 2019-2024

- Korona pysäytti maailman ja muutti pysyvästi työnteon tapoja
- Venäjän kaupan katkeaminen Ukrainan hyökkäyssotaan
- Teknologinen kehitys hankekaudella, mm.
 - Teollisen mittakaavan aurinkovoimalan kokoluokka 1 MW, nykyään satoja megawatteja
 - Sähköautoja oli Suomessa vuonna 2019 alle 5000 kappaletta, nyt yli 100 000
 - Sähkökattiloiden ja energiavarastojen yleistyminen kaukolämmön tuotannossa
- EU:n ilmastopolitiikan vauhdittuminen ja kansallisen ilmastopolitiikan muutokset, hiilinelujen romahtaminen
- Uudenmaan hiilineutraalisuustavoitteen aikaistaminen vuoteen 2030

Ilmastotyötä koskettava toimintaympäristö on elänyt hankkeen aikana valtavasti. Vuonna 2020 korona pysäytti koko maailman, ja Venäjän helmikuussa 2022 käynnistämä Ukrainan hyökkäyssota sekä EU:n pakotepolitiikka asettivat hankkeen toimintaympäristön jälleen valtavan myllerryksen eteen. Nämä muutokset ovat siirtäneet politiikan painopisteitä turvallisuuden ja huoltovarmuuden suuntaan, ja muutenkin voimistaneet sisäänpäin kääntyvää ajattelua. Lisäksi toiveikkuus lämpenemisen rajaamisesta 1,5 asteeseen on koko lailla menetetty.

Myös ilmastopolitiikka on hankkeen aikana elänyt vahvasti, niin Uudellamaalla kuin kansallisella sekä EU-tasolla. EU-komissio ja pääministeri Sanna Marinin hallitus ajoivat hankkeen alkuvuosina kunnianhimoista ilmastopolitiikkaa. Vihreä siirtymä tukee talouden rakennemuutosta ja hiilineutraalin hyvinvointiyhteiskunnan rakentamista ja auttaa osaltaan EU:ta palautumaan koronapandemiasta. Uudet energiaratkaisut ja niiden vauhdittaminen olivat puolestaan olleet keskeinen keino irrottauduttaessa energian tuonnista Venäjältä hyökkäyssodan alettua.

Vuonna 2019 Marinin hallitus linjasi, että Suomen tulee olla hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä. Linjauksen sisältävä ilmastolain uudistus tuli voimaan vuoden 2022 heinäkuussa. Uudellamaalla maakuntavaltuusto oli päättänyt samaisesta tavoitteesta jo vuonna 2017 yhden äänen enemmistöllä. Pariisin ilmastopöytäkirjan toimeenpano ja EU:n ilmastotavoitteet puolestaan sementoitiin EU:n ilmastolain muodossa vuoden 2021 heinäkuussa.

Ilmastolain mukaan Suomi on sitoutunut kansallisesti vähentämään päästöjään 60 prosenttia vuoteen 2030 mennessä vuoden 1990 tasoon verrattuna. Suomen päästövähennysvelvoite taakanjakosektorilla on 50 % verrattuna vuoden 2005 tasoon vuoteen 2030 mennessä. Yhdessä kansallisen ilmasto- ja energiastrategian ja maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman kanssa nämä kolme suunnitelmaa kattavat kaikki Suomen päästöt ja toimet niiden vähentämiseksi.

Vuoden 2020 aikana valmistuivat kansallinen ilmastotiekartta ja toimialojen vähähiilitiekartat. Ne ovat sitouttaneet laajasti eri sektorit mukaan ilmastotyöhön sekä tarjonneet laajaa tietopohjaa ja yhteen kytkemisen mahdollisuuksia myös maakunnan ilmastotyöhön.

Vaikka korona muutti maailmaa osin peruuttamattomasti, sen suora vaikutus jäi hankekauden kokonaisuutta tarkastellen vähäiseksi, etenkin hankkeen toteutuksen osalta. Osa vaikutuksista, esimerkiksi etätyön lisääntyminen, saattaa kuitenkin säteillä vielä pitkään seudun päästökehitykseen, osin vaikeasti ennakoitavilla tavoilla. Selvää on, että henkilökohtainen kanssakäyminen ja läsnätilaisuudet ovat koronan jälkeen vähentyneet. Hanketyön osalta tämä on toisaalta vähentänyt hankkeen sisäistä matkustustarvetta, mutta toisaalta haastanut sidosryhmäyhteistyötä.

Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelma vuodelta 2021 nosti vihreän siirtymän yhdeksi kärkitoimeksi tukemaan talouden rakennemuutosta ja hiilineutraalin hyvinvointiyhteiskunnan rakentamista. Kestävä talous nojaa vähähiilisiin sekä kiertotaloutta ja luonnon monimuotoisuutta edistäviin ratkaisuihin. Vihreä siirtymä luo uutta teknologiaa, joka nopeuttaa siirtymistä pois fossiilisesta energiasta. Tavoitteena on synnyttää koko maahan kasvua ja uusia työpaikkoja, jotka korvaavat rakennemuutoksen takia katoavia töitä sekä kehittää uutta osaamista, jolla on kysyntää maailmalla. Teollisuuden toimialojen vähähiilitiekarttojen toimeenpano on merkittävä osa kokonaisuutta.

Kansallinen tavoite ja suunnitelmat, yhteinen suunta ja poliittinen tahtotila tukivat laaja-alaisesti ilmastotyötä ja vihreän siirtymän edistämistä. Ilmastotyö oli entistä vahvemmin ministeriöiden ja valtionhallinnon toiminnassa mukana, mikä loi otollisen yhteistyön tavoitetilan maakunnan keskeisten toimijoiden välille. Uudenmaan hiilineutraaliustavoite oli maakunnan ja ministeriöiden välisissä aluekehittämiskeskustelussa mukana. Maakuntien ilmastoverkosto perustettiin vuoden 2020 aikana maakuntajohtajien päätöksellä lisäämään maakuntien yhteistyötä sekä keskenään että valtion kanssa ja tukemaan edunvalvontaa. Uusimaa rakensi ryhmän toimintaa ja kirkasti maakuntaliittojen roolia ilmastotyössä Pohjois-Karjalan rinnalla ryhmän varapuheenjohtajana sen ensimmäisellä kaksivuotiskaudella.

Myös useat yritykset ovat ottaneet ilmastotavoitteet ja vastuullisuustoiminnan osaksi toimintaansa, sekä osana omaa maineenhallintaansa, että reaktionä toimintakentän vaatimuksiin. Sekä Keskuskauppakamari että seudun kauppakamarit tukevat yrityksiä tarjoamalla työkaluja ja koulutuksia vastuullisuuteen. Uusimaa tuottaa merkittävän osan kansallisista päästöistä, mutta omaa myös vahvimman osaamisen ja resurssit, joten on luontevaa, että tätä tavoitetta tuetaan Uudellamaalla. Uusimaa-ohjelma ja Hiilineutraali Uusimaa -tiekartta rakensivat pohjaa maakunnan ja kuntien ilmastotyölle ja toteuttivat osaltaan vihreää siirtymää.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa muutti jälleen perustavan laatusesti koko toimintaympäristöä. Etenkin energiasektorille polttoaineiden tuonnin loppuminen Venäjältä vaikutti suurelta haasteelta, mutta jälkikäteen katsoen tuonti oli lopulta kohtuullisen helposti korvattavissa. Olkiluoto 3:n valmistuminen lisäsi merkittävästi sähkön tuotannon omavaraisuutta, ja ajoittaista sähkön ylitarjontaa seurannut sähkökattiloiden ja lämpövarastojen yleistyminen kaukolämmön tuotannossa vähensi osaltaan kotimaisten biopolttoaineiden saatavuuteen kohdistunutta painetta. Siirtymä tosin nosti välillisesti päästöjä, fossiilisten polttoaineiden ja jo hiipuneen polttoturpeen käytön lisääntyneenä korvaavana polttoaineena. Lisäksi tuuli- ja aurinkovoiman erittäin myönteinen kehitys on edesauttanut energian tuotannon puhdistumista. Teknologinen kehitys on tukenut myös sähköautokannan kasvua ja ajoneuvojen ominaispäästöjen pienentymistä.

Ilmastotyön rahoitus oli Canemure-hankkeen aikana vahvaa. Sekä EU että Suomen hallitus halusivat turvata ilmastotyön rahoitusta pandemian heikentämässä tilanteessa. EU on laatinut uuden 2050 ilmastoneutraaliustavoitteen tuekseen Vihreän kehityksen ohjelman (Green Deal) ja sitä täydentäviä politiikkaohjelmia, kuten 55-valmiuspaketin (Fit for 55) ja REPowerEU-

suunnitelman, jonka avulla lisätään investointeja uusiutuvaan energiaan. Vuosien 2021–27 EU:n monivuotisesta rahoituskehiksen ja vuosien 2021–24 Next Generation EU-elpymisvälineen menojen kokonaismäärästä 30 % on osoitettu ilmastotavoitteen toteuttamiseen ja kansallisena tavoitteena oli 35 %.

Hallitus perusti ilmastotyön tukemiseksi ilmastorahaston vuonna 2020 sekä laati ohjelman verotuksen muuttamiseksi tukemaan ilmastotyötä. Ilmastolaki toi myös kunnille velvollisuuden laatia ilmastosuunnitelma valtuustokausittain.

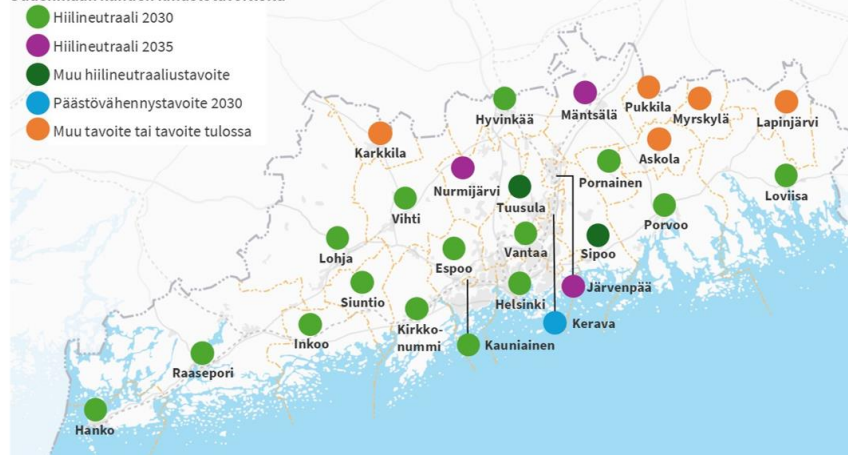
Edellä mainitut yhteiskunnalliset muutokset yhdessä tarjosivat apuvoimaa systeemimuutoksen ja vihreän siirtymän edistämiseen, maakunnan ilmastotyöhön ja hiilineutraaliuden edellyttämän laaja-alaisen muutoksen tukemiseen. Uudenmaan hiilineutraalisuustavoitteen kiristäminen vuoteen 2030 vuonna 2022 tarkoittaa kuitenkin sitä, että hankkeen alussa hyvin pitkältä tuntunut 16 vuoden aikaikkuna tavoitteeseen on vuonna 2024 kutistunut viiteen vuoteen. Hillintätoimien toteuttamisella on siis entistä kovempi kiire, samalla kun hitaammin päästövähennyksiä tuovien toimenpiteiden mielekkyyttä on arvioitava aiempaa tarkemmin.

Petteri Orpon hallituksen aikana ilmastotyön rahoitus on kiristynyt, ja jos sovittuja rahoitusmuotoja vedetty takaisin, kuten kosteikkoviljelyn edistämiseen varatut 30 miljoonaa euroa. Myös kuntien ilmastosuunnitelmavelvoitteista ja siihen liittyvästä rahoituksesta luovuttiin Orpon hallituksen aikana. Ilmastotyön rahoitus onkin Canemure-hankkeen päättyessä yhä vahvemmin EU:n rahoitusohjelmien varassa. Onnekasta oli, että useat Uudenmaan kunnat ehtivät hakea lain mukaista tukea ilmastosuunnitelman laadintaan. Tällä hetkellä lähes kaikilla Uudenmaan kunnilla on ilmastosuunnitelma ja kirjattu ilmastotavoite.

Missä olemme tänään?

- Selvästi parempi valmius alueelliseen ilmastotyöhön: resurssit, työkalut, päästöseuranta...
- Lähes jokaisessa Uudenmaan kunnassa ilmastosuunnitelma valmiina tai tekeillä
- Tekninen kehitys edennyt roimasti, sähköistyminen alkanut
- Toisaalta:
 - Maailmanpoliittinen tilanne on muuttunut täysin
 - Kiristynyt rahoitustilanne, EU-rahoituksen painoarvon kasvu
 - Vain 5 vuotta aikaa hiilineutraalisuustavoitteeseen

Uudenmaan kuntien ilmastotavoitteita

Canemure-hankkeen kuusi vuotta Uudenmaan liitossa

Mitä hankeaikana on tehty?

- 2017: Hiilineutraali Uusimaa 2035-tavoite
- **2019:** Canemure-hankkeen käynnistyminen ja Uudenmaan liiton ilmastotyön vahvistaminen
- 2020: Hiilineutraali Uusimaa 2035 -tiekartta
- **2021:** Toimenpideohjelma, hiilineutraalisuus-tavoitteen päivitys vuoteen 2030
 - Kuntametsien kestävä monikäyttö-hanke
 - Nöyrä puu -prosessi
- **2022:** Hiilineutraali Uusimaa -tiekartan päivitys, EU:n sopeutumisen missioon liittyminen ja alueellisen ilmastotyön vahvistaminen edelleen
 - SILTA-hanke ja ilmatoratkaisija
 - Uudenmaan kiertotalouslaakso
 - Luovien alojen ekologinen kestävyysmurroksen tukeminen (LuoTo-hanke)
 - Asumisen ilmastopäästöt Uudellamaalla-skenaariotarkastelu
 - FACTOR-hankkeen kansalaisraati
- **2023:** Kuntien ilmastotyön tukeminen, ilmastonmuutokseen sopeutuminen käyntiin
 - VILKKU-hanke ja Regions4Climate-hanke
 - Uudenmaan bioenergiaselvitys
- **2024:** Uudenmaan ilmastotyön tilannekuva-selvitys, toimenpideohjelman päivittäminen
 - Kestävyysloikat
 - Kuntien ilmastotyön tuen jatkaminen

19

Vuosi 2019

Canemure-hanke käynnistyi vuonna 2019. Hanke toimi myös varsinaisen ilmastotyön lähtölaukauksena Uudenmaan liitossa, sillä hankkeen kautta liittoon palkattiin ensimmäinen ilmastoasiantuntija, joka toimi hankkeen Uudenmaan aluekoordinaattorina. Projektipäällikkyyksi siirtyi liiton suunnittelujohtajalta syksyllä 2019 liitossa työnsä aloittaneelle johtavalle ilmastoasiantuntijalle, ja 1.11.2021 alkaen aluekoordinaattorille. Näin ollen hanketyö lähti toden teolla käyntiin syksyllä 2019 kahden asiantuntijan voimin.

On toki huomattava, että ilmasto- ja kestävyystyötä oli Uudenmaan liitossa tehty jo pitkään ennen hanketta osana liiton normaalia työtä, esimerkiksi maakuntakaavatyön puitteissa. Hiilineutraali Uusimaa 2050 -tiekartta julkaistiin Uudenmaan liiton ja Uudenmaan ELY-keskuksen yhteisen toimeksiannon pohjalta vuonna 2015, ja vuonna 2017 hiilineutraaliustavoitetta kiristettiin vuoteen 2035. Panostus ilmastotyöhön oli luonnollisesti myös Canemure-hankkeeseen sitoutumisen takana.

Ilmastotyötä tehtiin hankkeen alusta asti hyvin näkyvästi. Esimerkiksi vuoden 2019 maakuntaparlamentissa ilmastoteema oli vahvasti läsnä, ja parlamentti luettiin ensimmäiseksi hankkeen vuosiseminaariksi. Canemure-hanke oli esillä paitsi tilaisuuden puheenvuoroissa, myös hankepäivillä muiden liiton hankkeiden rinnalla. Vuoden 2019 aikana kartoitettiin myös Uudenmaan kuntien ilmastotyön nykytilaa ja tarpeita laajalla kuntakierroksella, jossa haastateltiin kaikkien 26 kunnan tai kuntien yhteenliittymien edustajat. Syksyn aikana hahmoteltiin tiekartan painopisteitä ja niitä keskustelutettiin useissa sidosryhmätilaisuuksissa.

Tiekarttatyö nähtiin liitossa myös välineeksi syventää liiton sisäistä yhteistyötä. Tästä näkyvä osoitus oli tiekarttaprosessin sitominen alusta alkaen myös aluesuunnittelun prosesseihin. Samaan aikaan liitossa kehitettiin laajemminkin sisäisen yhteistyön tapoja.

Liiton ilmastotyön tueksi ja Canemuren alueelliseksi yhteistyöryhmäksi valjastettiin jo 2010-luvun alussa perustettu alueellisten toimijoiden Uudenmaan ilmastoyhteistyöryhmä. Ryhmän kokoonpanoa täydennettiin pääkaupunkiseudun kaupunkien ja energialaitosten edustajilla. Ryhmä kokoontui aluksi 3–4 kertaa vuodessa, loppuvaiheessa kahdesti vuodessa. Ilmastoyhteistyöryhmän lisäksi ilmastotyötä on tukenut epämuodollisempi alueellisten toimijoiden yhteistyöryhmä, niin sanottu Ilmastolapanen, joka koostui Uudenmaan liiton, Uudenmaan ELY-keskuksen, HSY:n ja HSL:n edustajista.

Ulkoiseen viestintään luotiin uutiskirje, jota julkaistiin aluksi kuusi kertaa vuodessa, myöhemmin neljästi vuodessa. Uutiskirje on kooste Uudenmaan liiton ajankohtaisista ilmastotyön hankkeista, selvityksistä, tilaisuuksista ja alueen ilmastotyönnoista. Uutiskirje tavoittaa lähes tuhat tilaajaa. Uusimmat uutiskirjeet ja tilausmahdollisuus löytyy Uudenmaan liiton verkkosivuilta:

uudenmaanliitto.fi/uutiskirjeet/

Uutiskirjeiden vakipalstana on lähes alusta asti kulkenut Kuukauden ilmastokasvo, jolla on haluttu tuoda esiin Uudenmaan ilmastotyön tekijöitä henkilöinä. Ilmastokasvojen esittelyt löytyvät

[Uudenmaan liiton verkkosivuilta.](#)

Vuosi 2020

Hyvin käyntiin lähteneen työn katkaisi koronapandemia keväällä 2020. Hiilineutraali Uusimaa 2035 -tiekarttaa pohjustaneet alueelliset työpajat peruttiin, ja työtä siirryttiin tekemään etätöinä ja Teams-maailmassa. Uuden työtavan oppiminen otti aikansa, mutta sitä helpotti merkittävästi se, että Teams oli otettu liiton työskentelyalustaksi jo vuoden 2019 syksyllä. Haastavasta tilanteesta huolimatta tiekartan valmistelua tehtiin laajassa sidosryhmäyhteistyössä, etäyhteyksien välityksellä. Tiekartan painopisteet ja toimintalinjaukset muotoiltiin maaliskuussa liiton asiantuntijaryhmissä. Toukokuussa 2020 järjestettiin neljä seutukunnittaista työpajaa, joissa kunnat ja keskeiset sidosryhmät pääsivät kommentoimaan niitä. Kesän aikana valmistui tiekartan luonnos, josta pyydettiin lausunnot liiton sidosryhmiltä. Niiden pohjalta valmisteltiin syksyllä 2020 lopullinen tiekarttaehdotus. Luonnosvaiheessa karsittiin sopeutumisen painopiste pois ja lisättiin uusi painopiste hiilinielujen vahvistamisesta ja kompensatioista.

Uudenmaan maakuntavaltuusto hyväksyi Hiilineutraali Uusimaa 2035 -tiekartan joulukuussa 2020. Tiekartta sisälsi maakunnallisen ilmastotyön kuusi painopistettä ja 42 toimintalinjausta ilmastotyön hillintään. Painoisteet sisältävät maankäytön ja rakentamisen, energian, liikkumisen, kiertotalouden, kulutuksen ja tuotannon sekä hiilinielut ja kompensaaation. Ilmastotiekartan hyväksymisen yhteydessä päätettiin, että tiekarttaa päivitetään valtuustokausittain.

Vuoden 2020 vuosiseminaari peruttiin koronatilanteen vuoksi.

Vuosi 2021

Vuonna 2021 ilmastotyön uudeksi viestintäkanavaksi avattiin kuntien ilmastoasiantuntijoille suunnattu webinaari. Webinaareja järjestettiin vaihtelevalla tahdilla ja vaihtelevien otsikoiden alla koko hankkeen ajan. Valmisteltaessa vuonna 2022 ilmastolain mukaisia, sittemmin peruttuja kuntien ilmastosuunnitelmia, webinaarit toimivat kuntien suunnitelmien keskinäisen sparrailun

alustana. Näiden lisäksi ajankohtaista ilmastotietoa jaettiin liiton asiantuntijaryhmien kautta, etenkin Ympäristö-, ilmasto-, ja kiertotalousryhmälle, joka kokoontuu neljä kertaa vuodessa.

Vuoden 2021 syksyllä valmisteltiin tiekartan tavoitteita tukeva [Innovatiivisesti vihreä Uusimaa – toimenpideohjelma vuosille 2021–2023](#). Toimenpideohjelma on katsaus alueellisiin, Hiilineutraali Uusimaa -tiekartan painopisteitä toteuttaviin toimiin.

Vuoden 2021 aikana työnsä käynnistänyt uusi maakuntavaltuusto hyväksyi maakunnan kehittämistä suuntaavan Uudenmaan maakuntaohjelman eli Uusimaa-ohjelman saman vuoden joulukuussa. Ohjelma sisältää kehittämisen tavoitteet ja toimenpiteet vuosille 2022–2025. Ohjelmaan kirjattiin kolme toisiinsa kytkeytyvää kärkitavoitetta, joista ensimmäinen oli tiukennettu hiilineutraalisuustavoite vuoteen 2030. Näin ollen [Hiilineutraali Uusimaa -tiekartan päivitys](#) tuli ajankohtaiseksi nopealla aikataululla. Tiekarttaa päivitettiin syksyn 2022 aikana Uusimaa-ohjelman päätöksen mukaisesti. Koska tiekartta oli tuore, painopisteet ja toimintalinjaukset todettiin edelleen relevanteiksi. Niitä ajantasaistettiin maakunnan liiton asiantuntijatyönä, minkä lisäksi niistä pyydettiin kommentit kunnilta ja avainsidosryhmiltä.

Tämän lisäksi liitossa lähdettiin kehittämään yhteistyömallia ns. Quintuple helix -mallin mukaisesti, jossa julkisen ja yksityisen sektorin toimijat sekä TKI-toimijat tuodaan yhteen kestävyyshaasteiden ratkaisemiseksi, myös Älykkään erikoistumisen strategiaa toteuttaen. Työn pohjana toimi vuoden 2021 aikana valmisteltu ilmastotyön toimenpideohjelma Innovatiivisesti vihreä Uusimaa, johon kerättiin sekä liiton edistämät hillintätoimenpiteet, että muut keskeiset maakunnassa toteutettavat ohjelmat ja hankkeet. Siitä kehitettiin sähköistä versiota vuoden 2022 aikana, mutta toistaiseksi kehitystyö on keskeytetty resurssipulan vuoksi.

Uuden ilmastotyön mallin mukaisesti ilmastotyötä edistetään sekä maakunnan liiton sisäisessä työssä, että sidosryhmien kanssa aktiivisesti. Liiton sisäistä ilmastotyötä systematisoitiin ja tiekartan jalkautumista tehostettiin luomalla asiantuntijatiimit tiekartan kuudelle painopistealueelle. Tiimien tavoitteena on muodostaa kokonaiskuva maakunnassa tehtävästä ilmastotyöstä, ja edistää ja vauhdittaa sitä sekä maakunnallisena viranomaistyönä, että hankkeiden avulla sekä vahvistaa osaamistaan painopistealueilla.

Yhtenä ilmentymänä tästä yhteistyömallista Uudenmaan liitto tuki vahvasti Nöyrä puu -prosessia, jonka Demos Helsinki käynnisti syksyllä 2021 ympäristöministeriön Puurakentamisen ohjelman ja yhdeksän rakennusalan keskeisen toimijan kanssa. Puurakentaminen nähtiin Uudellemaalle merkittävänä päästövähennyskeinona, sillä rakentamisen suuri volyymi ja kerrostalovaltaisuus antaa mahdollisuuden monistaa vähäpäästöisiä rakentamisen ratkaisuja merkittävässä mittakaavassa. Nöyrä puu -prosessin tavoitteena oli kirkastaa puurakentamisen roolia tämän murroksen osana ja tuottaa ratkaisuehdotuksia sen keskeisiin pullonkauloihin. Nöyrän hallinnon malliin perustuneen prosessin tuloksena syntyi Nöyrän puurakentamisen peruskirja. Kirja sisältää puurakentamisen 2030 vision ja laajan joukon kysyntään, tarjotaan, ohjaukseen ja oppimiseen liittyviä ratkaisuja puurakentamisen pullonkaulojen ratkaisemiseksi. Nöyrän puurakentamisen [peruskirja julkistettiin toukokuussa 2022](#).

Kiertotalouden painoarvoa ilmastotyössä vahvistettiin vuonna 2021 Uudenmaan kiertotalouslaakson esiselvitys -konseptointihankkeella. Hankkeen partnereina olivat HSY, CLIC Innovation ja Green Net Finland. Suomen ympäristöopiston (SYKLI oy) ohjelman harjoittelija laati hankkeen osana kartoituksen kiertotalouden hanketilanteesta Uudellamaalla. [Uudenmaan kiertotalouslaakso](#) -yhteistyöalusta perustettiin konseptointihankkeen pohjalta vuonna 2023. Kiertotalouslaakso tarjoaa alustan, jossa kehitetään yhdessä kiertotalousratkaisuja, jaetaan parhaita käytäntöjä, verkostoidutaan sekä tuetaan kiertotalousajattelun ja -osaamisen viemistä organisaatioiden omiin prosesseihin sekä pilottien käynnistämiseen. Lisäksi hankkeessa toimitaan osana kansainvälisiä kiertotalousverkostoja sekä pilottina EU komission Circular Cities and Regions aloitteessa.

Loppuvuodesta 2021 Uudenmaan liitto osallistui Pohjoismaiden ministerineuvoston järjestämään Nordic COP26 Hubiin eli COP26-kokoukseen linkittyvään sivutapahtumaan Helsingissä. Osana tapahtumasarjaa järjestettiin [Tackling climate challenges together – Solutions and tools from Helsinki-Uusimaa Region -tapahtuma](#), jossa esiteltiin uusia ilmastoratkaisuja, yhteistyömalleja ja työkaluja Uudeltamaalta. Tapahtumassa nuoret ilmastoaktiivit kertoivat ajatuksiaan ratkaisuista ja niiden vaikuttavuudesta.

Vuonna 2021 liitto työllisti myös toisen harjoittelijan SYKLI oy:n ohjelman kautta. Harjoittelijan työ tuki kuntien kanssa tehtävää ilmastotyötä Vantaan kaupungin ilmastotyön hallinnon mallin kuvauksella ja [laajalla koosteella hyvistä hillintäkäytännöistä tiekartan painopistealueilla](#).

Vuoden 2021 loppuseminaari päätettiin siirtää alkuvuoteen 2022. Tästä eteenpäin loppuseminaarit järjestettiin aina keväisin, ja ne käsittelivät edellisen vuoden aikana tehtyä ilmastotyötä.

Vuosi 2022

Uudenmaan liitto kartoitti Uudenmaan asukkaiden näkemyksiä vähähiilisten liikenneratkaisujen oikeudenmukaisesta kehittämisestä osana Factor-hanketta, ja [kutsui siksi koolle kansalaisraadinv yhdessä tutkijoiden kanssa](#). Asiantuntijatuella käytyjen puntaroitujen keskustelujen pohjalta raati kokosi kannanottonsa yhteiseen julkilausumaan.

Yhteistyötä kuntien kanssa vahvistettiin edelleen vuonna 2022, hakemalla ympäristöministeriön Kuntien ilmastoratkaisut -ohjelman rahoitusta SILTA-hankkeelle, jonka kautta kunnille annettiin suoraa tukea ilmastotyön tekemiseen, esimerkiksi kunnallisten ilmastosuunnitelmien laadintaprosessiin. Projekti toi liitolle 'ilmastoratkaisijan' työpanoksen vuosille 2022–23. [Hankkeen puitteissa kunnille tarjottiin apua](#) esimerkiksi ilmastotavoitteisiin sitoutumisessa, ilmastotyön toimenpideohjelmien laatimisessa ja seurannan rakentamisessa. Silta-hankkeen puitteissa järjestettiin myös kaksi hankeklinaa, ja kehitettiin ja pilotoitiin sisäisesti Hankeseinä-konseptia. Työtä tehtiin muun muassa Vihdin ja Kirkkonummen sekä Nurmijärven kuntien kanssa.

Samana vuonna liitossa alettiin työstää tiekartan kulttuurikenttää koskevan toimintalinjauksen pohjalta luovien alojen ekologisen kestävyysmurroksen toimenpideohjelmaa [LuoTo-hankkeessa](#) ympäristöministeriön rahoituksella. Hanketta jatkettiin ja laajennettiin opetusministeriön tuella vuonna 2023, tavoitteena luoda kestävyystyötä tukeva portaali. Hanke kestää vuoteen 2025. Koska luovat alat ovat Uudellamaalla merkittävä työllistäjä, hankkeen työ vaikuttaa väliillisesti myös taakanjakosektorin päästöihin.

Kestävä kiinnostus rakentamisen päästöihin ja MAL-työn tarpeet saivat liiton tilaamaan Canemure-rahoituksella [skenaariotarkastelun asumisen päästöjen kehityksestä Uudellamaalla](#). Työssä arvioitiin, miten Uudenmaan kuntien energiantarve, lämmitysmuodot sekä energian käytön ja uudisrakentamisen päästöt kehittyvät vuodesta 2020 vuoteen 2030 ja 2040. Uuttamaata tarkasteltiin neljänä alueellisena kokonaisuutena: Pääkaupunkiseutu, KUUMA-seutu, Länsi-Uusimaa ja Itä-Uusimaa. Lisäksi tarkastelussa muodostettiin kaksi erilaista skenaariota: Tasaisen kehityksen skenaario ja Ilmastoviisas skenaario. Työssä tunnistettiin selviä eroja päästövähennyskeinojen vaikutuksissa alueiden kesken, niin energian käytön, kuin uudisrakentamisen päästöjenkin suhteen.

Vuonna 2022 [Uusimaa liittyi myös sopeutumisen edelläkävijäalueiden joukkoon](#), liittymällä EU:n sopeutumisen mission jäseneksi. Näin sopeutumistyön tavoitteeksi tuli, että Uusimaa on ilmastonkestävä alue vuoteen 2030 mennessä.

Vuoden 2022 vuosiseminaarin teemana oli [Uudenmaan ilmastotyön kiihdyttäminen ja hyvien käytäntöjen jakaminen](#).

Vuosi 2023

Loppuvuodesta 2022 Uudenmaan liitto haki Canemure-hankkeen työnä EAKR-rahoitusta alueellisen sopeutumissuunnitelman laatimiseen. Hanke sai myönteisen rahoituspäätöksen, ja kolmivuotinen [VILKKU-hanke](#) käynnistyi alkusyksyllä 2023. Hankkeessa tuotetaan alueellinen sopeutumissuunnitelma, joka nojaa vahvasti kansallisiin selvityksiin ja linjauksiin. Suunnitelman on tarkoitus tukea Uudenmaan kuntien sopeutumistyötä, muun muassa tunnistamalla maakunnalle keskeisiä ilmatoriskejä ja haavoittuvuuksia. Lisäksi hankkeessa tuotetaan yrityskentän sopeutumistarpeita koskeva tarkastelu, jonka kautta riskitarkastelua voidaan laajentaa välillisiin vaikutuksiin ja globaaleihin heijastevaikutuksiin. Sopeutumistyö linkittyy Uusimaa-ohjelman päivitystä valmistelevaan alueelliseen ennakointityöhön, jota viedään eteenpäin vuoden 2024 loppupuolella.

Vuoden 2023 alusta käynnistyi myös toinen sopeutumishanke, Horisontti-rahoitteinen [Regions4Climate](#). Hankkeessa kehitetään sopeutumistyötä tukevia alueellisia tietomalleja ja tuotetaan käytännön hillintätyön malleja. Viisivuotisen suurhankkeen aikana kumppanit kehittävät ja testaavat omia ilmastoresilienssin ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen toimia. Lisäksi hanke tuottaa välineitä sosiaalisesti oikeudenmukaiseen siirtymään sekä tietoa poliittisen päätöksenteon tueksi. Tavoitteena on ilmastonmuutoksen kiihtyessä helpottaa uusien yhteiskunnallisten innovaatioiden tutkimusta ja käyttöönottoa paikallistasolla. Hankkeen tulokset ja sosiaaliset innovaatiot jaetaan yhteisellä alustalla kopioitavaksi muille alueille. Hanke linkittyy suoraan EU:n sopeutumisen missioon.

D-mat oy:ltä tilattiin 2023 opetussessio kulutustottumusten ilmastovaikutuksia avaavasta palapelistä, joka liittyy Kestävien elämäntapojen kiihdyttämö -konseptiin ja 1,5 asteen elämäntapojen edistämiseen kunnissa. Peliä testattiin kuntien ilmastoasiantuntijoille suunnatussa työpajassa.

Huoli biopolttoaineiden kasvavasta kysynnästä ja Venäjän tuonnin pysähtyminen kannusti liittoa tilaamaan selvityksen puupohjaisen bioenergian saatavuudesta ja markkinoista. Selvitys avasi hyvin biopolttoaineiden markkinoiden luonnetta, mutta sen tuottamat laskelmat todettiin liian spekulatiivisiksi, minkä vuoksi selvitystä ei lopulta julkaistu. Se kuitenkin tuki osaltaan liiton hiilinieluihin liittyvää työtä, joka vahvistui merkittävästi jo vuonna 2021 [Kuntametsien kestävä monikäyttö -hankkeen](#) ja sitä seuranneen Uudenmaan liiton metsäasiantuntijan vakinaistamisen myötä.

Loppukeväästä 2023 julkaistiin [Canemure-hankkeen ensimmäinen edistymisen raportti](#), joka tehtiin omana työnä Syken päästötietoihin ja -indikaattoreihin tukeutuen. Raportin tarkastelujakso on 2018–2021, tuolloin saatavilla olleiden päästötietojen ja Canemuren ensimmäisen hankekauden mukaisesti.

Vuoden 2023 vuosiseminaarin aiheena oli [puupolttoaineiden saatavuus ja biopolttoaine- ja hiilinielukysymysten yhteensovittaminen](#).

Hankkeen projektipäällikkö vaihtui vuoden 2023 syksyllä projektipäällikön siirryttyä määräaikaaisesti muihin työtehtäviin.

Vuosi 2024

Vuoden 2023 lopussa valmisteltiin konsulttityö, jossa tilattiin [toimenpideohjelman päivitystä pohjustava tilannekuva](#). Tilannekuva toimii samalla Canemuren toisena edistymisen raporttina. Konsulttityö käynnistyi alkuvuodesta 2024 ja kesti alkusyksyyn. Työn tavoitteena oli hahmottaa kunkin tiekartan painopisteen eteneminen, tehdä sidosryhmäanalyysi ja tunnistaa potentiaaliset lisätoimet ilmastotyön vauhdittamiseksi. Tämän lisäksi tavoitteena oli laskea päästökehitys tunnistettujen lisätoimien osalta kohti tavoitevuotta 2030.

Uudenmaan ilmastotyön tilannekuva oli myös vuoden 2024 [vuosiseminaarin aiheena](#).

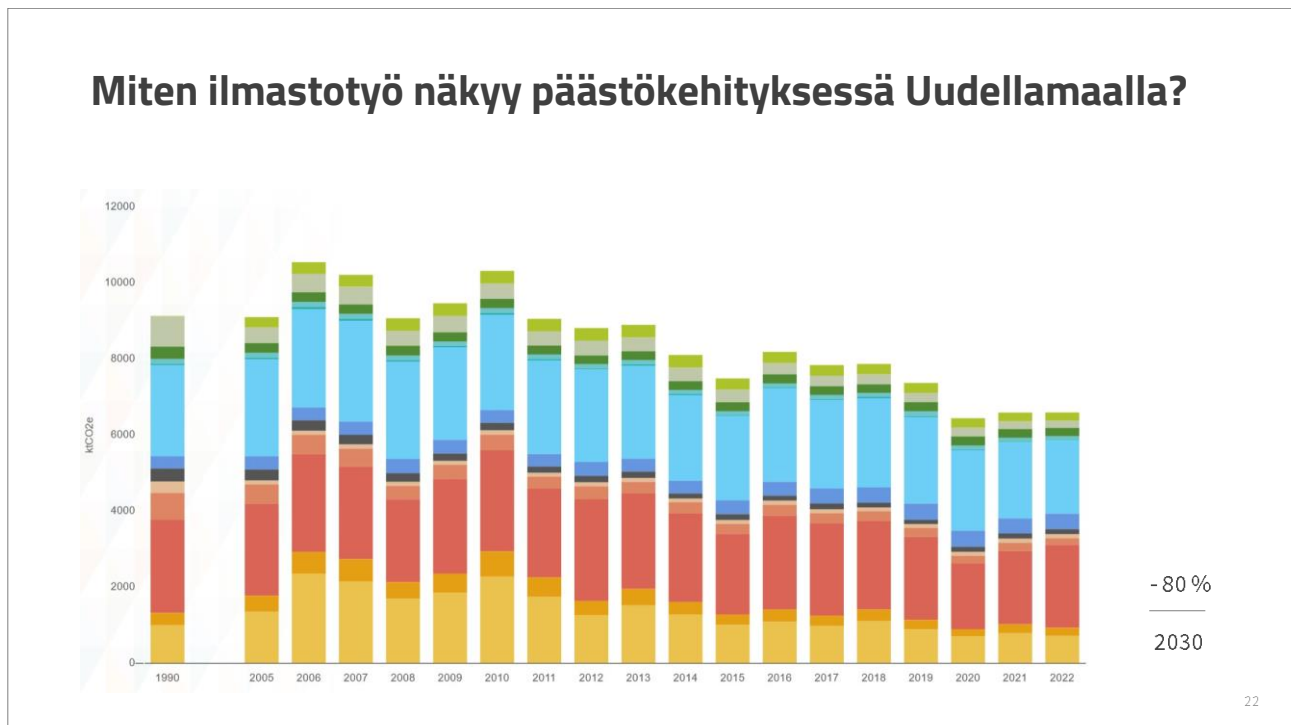
Tilannekuvan pohjalta toteutettiin hankkeen omana työnä toimenpideohjelman päivitys, joka valmistuu loppuvuodesta 2024. Edelliseen ohjelmaan verrattuna uutena osiona ohjelmassa esitetään ajankohtaiset päästövähennyksien ja hiilensidonnann haasteet ja mahdollisuudet painopisteittäin sekä Euroopan unionin ja kansallisen tason ohjaukset, jotka edistävät päästöjen vähentämistä ja hiilinielujen ja -varastojen kasvattamista alueella. Uudenmaan liiton toimenpiteet esitetään erikseen omassa kappaleessaan ja kunkin painopisteen osalta esitetään painotetut toimintalinjaukset. Painotukset osoittavat, missä toimissa liitolla on eniten tekemisen paikkoja ja mihin toimiin liiton ilmastotyö tulevana vuosina painottuu.

Alkusyksyn aikana haettiin myös rahoitusta sekä hillintä- että sopeutumistyötä jatkaviin hankkeisiin, jotka keskittyvät erityisesti ilmastotyön seurantaan ja kiertotalouden edistämiseen. Lisäksi tehtiin hankkeen loppuraportointi ja järjestettiin [viimeinen alueellinen vuosiseminaari](#), hankkeen loppuseminaarina.

Vuoden 2024 aikana tuotettiin myös viimeiset Kestävyysloikka-artikkelit Uudenmaan kuntien ilmastotyöstä. Artikkelituotanto oli osa Canemuren viestinnällisen resurssin tarjoamista kunnille, jonka tarkoituksena oli auttaa kuntia tuomaan omaa ilmastotyötään esiin. Kestävyysloikka.fi-palvelussa on nyt kaikkiaan [75 uusimaalaista ilmastotointa](#). Palvelussa on haluttu tuoda esiin paitsi mahdollisimman vaikuttavia, myös moninaisia ilmastotoimia, joten valikoima ei suoraan heijastele Uudenmaan kuntien ilmastotyön koko kuvaa. Kestävyysloikkien lisäksi kuntien ilmastotekoja on hankkeessa kerätty vuosittain sisäiseen tietokantaan [hiilineutraalisuomi.fi-sivustolle](#).

SILTA-hankkeen jatkona kuntien ilmastotyön tukea jatkettiin hankkeen puitteissa ja liiton muiden asiantuntijoiden tukemana. SILTA-hankkeessa kehitettyä ilmastosuunnitelmatyön käynnistykseen tarkoitettua työpajamallia sovellettiin syksyllä 2023 Loviisan kaupungissa. Myös yhteistyötä Nurmijärven kunnan kanssa jatkettiin. Lisäksi kuntien webinarisarjaa jatkettiin, kuntien kanssa järjestettiin vapaamuotoisempia sparrailuja ja tukea annettiin myös muun muassa kommentoimalla ilmastosuunnitelmaluonnoksia ja osallistumalla suunnitelmien ohjausryhmiin, kuten esimerkiksi Mäntsälässä. Lisäksi kunnille ja muille alueellisesta ilmastotyöstä kiinnostuneille koottiin [verkkosivu, joka kokoaa yhteen alueen kuntien ilmastotavoitteet ja suunnitelmat](#).

Päästökehitys hankekaudella

Uudenmaan ilmastotyön edistymistä on seurattu Syken ylläpitämien päästölaskentojen pohjalta. HINKU-laskentasääntöjen mukaisesti laskennassa on huomioitu taakanjakosektorin ja energian kulutuksesta aiheutuvat päästöt. Lisäksi yleisellä tasolla on tunnistettu kulutuksen päästöjen vaikutus alueen todellisiin kokonaispäästöihin. Vuoden 2015 tietoihin pohjautuva kulutuksen päästölaskenta tarjoaa kuvan näiden päästöjen suuruusluokasta.

Päästökehitys on raportoitu vuosittain nojaten Syken valtakunnalliseen päästötiedotteeseen. Uudenmaan päästöjen analyysissä on käyty läpi kunkin Uudenmaan kunnan päästökehitys ja nostettu esiin merkittävämpiä muutoksia ja niiden syitä. Myös Uudenmaan kokonaispäästöjen kehityksen ajureita on pyritty analysoimaan.

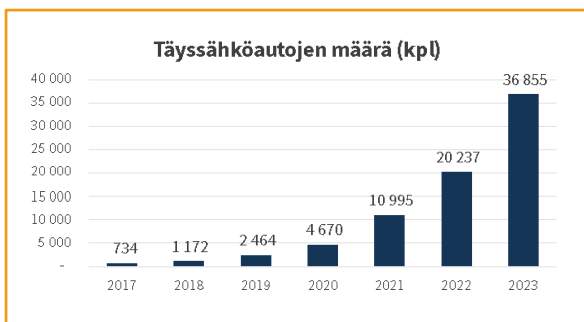
Uutiset päästökehityksestä:

- [Uudenmaan päästöt laskivat jopa 7 % vuonna 2019](#)
- [Uudenmaan päästöissä iso vähennys vuonna 2020](#)
- [Uudenmaan päästöt pienentyneet 16 vuoden aikana 28 prosenttia – Päästövähennysvauhti hidastui vuonna 2021](#)
- [Energiasektorin päästöt ottivat Uudellamaalla takapakkia vuonna 2022](#)

Lisäksi päästöjä on seurattu osana muuta maakunnallista tilastollista seurantaa [Uudenmaan liiton verkkosivuilla](#).

Kokonaisuutena voidaan todeta, että päästökehitys on ollut positiivista, mutta liian hidasta tavoitteisiin nähden. Kokonaispäästöt ovat Uudellamaalla laskeneet vertailuvuodesta 2005 – 28 % (Canemuren aloitusvuodesta 2019: – 11 %). Asukaskohtaiset päästöt olivat vuonna 2022 noin 3,8 tonnia CO₂e, jolloin laskua vuodesta 2005 oli – 39 % (vuodesta 2019: – 13 %). Asukaskohtaiset päästöt olivat Uudellamaalla selvästi alle kansallisen keskiarvon (5,5 t CO₂e).

Osaltaan hidasta vähenemää selittää seudun väestönkasvu, mutta kestäväna haasteena on, että maakunnassa energian kulutus on pikemminkin kasvanut kuin vähentynyt. Näin ollen suuri osa päästövähennyksistä selittyy vähäpäästöisten teknologioiden yleistymisellä ja muilla kansallisilla kehityskuluilla, jotka ovat heijastuneet myös Uudellemaalle. Esimerkkeinä näistä ovat sähköautojen yleistyminen, biopolttoaineiden sekoitussuhteiden muutokset ja sähköntuotannon ominaispäästöjen myönteinen kehitys uusiutuvan energian hyvän saatavuuden myötä.

Kuntatasolla merkittävimmät muutokset päästöissä liittyvät kaukolämmön tuotannossa tapahtuneisiin polttoaine- tai teknologiamuutoksiin. Liikenteen päästöt ovat tarkastelujaksolla laskeneet – 24 %, kun taas kaukolämmön päästöt kokonaisuutena vain – 10 %, mutta oletusarvo on edelleen, että kaukolämpö voidaan vuosikymmenen loppua kohti tuottaa maakunnassa päästöneutraalisti, johtuen hyvin voimakkaasti päästökehitykseen vaikuttavan pääkaupunkiseudun kaukolämmön tuotannon päästöstrategioista ja investointisuunnitelmista. Liikenteen päästöjen nähdään vähenevän selvästi hitaammin.

Kokonaisuutena päästöjen tulisi vuoteen 2030 mennessä laskea vielä ainakin – 72 % vuoden 2022 tasosta (viimeisin saatavilla oleva seurantavuosi), mikäli hiilineutraaliudelle vakiintuneeseen tavoitetasoon eli – 80 % päästövähentämään vuodesta 2005 halutaan päästä. Tavoite on todella vaikea saavuttaa ilman kulutuksen rajua laskua. Todellisuudessa hiilinelujen heikko tila ja päästökompensatioihin liittyvät haasteet vaatisivat vielä tätäkin voimakkaampia päästövähennystoimia, jotta todellinen hiilineutraalisuus voitaisiin saavuttaa. Vuoden 2024 konsulttiselvityksenä tehdyssä ilmastotyön tilannekuvassa tarkastelluissa skenaarioissa hiilineutraaliutta ei Uudellamaalla saavutettu tavoitevuoteen mennessä. Myös globaali tavoite lämpenemisen pysäyttämistä 1,5 asteeseen alkaa karata.

Miten ilmastotyö näkyy päästökehityksessä Uudellamaalla?

Kokonaispäästöt laskeneet vuodesta 2005 -28 %
(vuodesta 2019 -11 %)

Asukaskohtaiset päästöt olivat vuonna 2022 noin **3,8 tonnia CO₂e,** laskua **-39 % (-13 %)**

Lämmitys ja liikenne kattavat kumpikin edelleen noin 1/3 kokonaispäästöistä

Kulutusperäiset päästöt ovat noin 10t CO₂e /as (2015)

Marginaalinen hiilinielu on julkisomisteisten metsien varassa

Päästöjen tulisi laskea vielä -72 % vuoden 2022 tasosta

Kulutuksen päästöt

Koska kuntien ilmastotyö on laaja-alaista, Canemuressa tehtävää ilmastotyötä ei haluttu rajata jyrkästi vain HINKU-laskennan kattamiin toimiin. Hankkeen alusta asti on tunnistettu, että kulutuksen päästöt suuruusluokaltaan tuplaavat Hinku-seurannan kattamat päästöt. Syke laski kuntien kulutusperäiset päästöt ensimmäistä kertaa vuonna 2023. Tiedot pohjaavat vuoden 2015 tilastoihin, lähtötietojen hitaan päivittymisen vuoksi. Kulutustietojen hidas päivittyminen, epävarmuudet ja päällekkäisyydet muiden laskentojen kanssa eivät mahdollista todellista kulutuksen päästöjen seuranta, mutta ne antavat paremman käsityksen päästöjen suuruusluokasta.

Suomessa kuntien kulutusperusteiset asukaskohtaiset päästöt ovat keskimäärin noin 10 tCO₂e. Maakuntien välillä kulutuksen päästöissä ei ole isoja eroja, sillä kulutustottumukset ovat Suomessa kohtuullisen yhteneviä. Kulutuksen päästöt ylittävät moninkertaisesti kestävä tason, jonka ajatellaan olevan noin 2,5 tCO₂/asukas. Puolet näistä päästöistä aiheutuu Suomen ulkopuolella kulutushyödykkeitä tuottaessa. [Uudellamaalla asukaskohtaiset kulutuksen päästöt ovat noin 10,5 tCO₂](#). Tästä noin 2 tCO₂ aiheutuu kuntien hankinnoista.

Uudenmaan hiilinielut

Uudenmaan pinta-ala on 3 prosenttia koko Suomen maa-alasta ja Uudenmaan metsät kattavat 2,6 prosenttia koko maan metsämaan alasta, joten hiilinieluna toimiva metsäala on lähtökohtaisesti vähäinen suhteessa maakunnan asukasmäärään ja ihmistoiminnasta aiheutuviin päästöihin. Kuitenkin 60 % Uudenmaan maapinta-alasta on metsien peitossa.

Suomen metsien hiilinielu romahti täysin hankekauden aikana. Uudet laskentamenetelmät ja puuston kasvun väheneminen yhdessä voimakkaiden hakkuiden kanssa ovat laskeneet hiilinielun myös Uudellamaalla lähelle nollaa. Lisäksi merkittävä määrä, noin tuhat hehtaaria, metsäalaa menetetään vuosittain pysyvästi, kun metsämaata otetaan muuhun käyttöön, pääosin rakentamiseen.

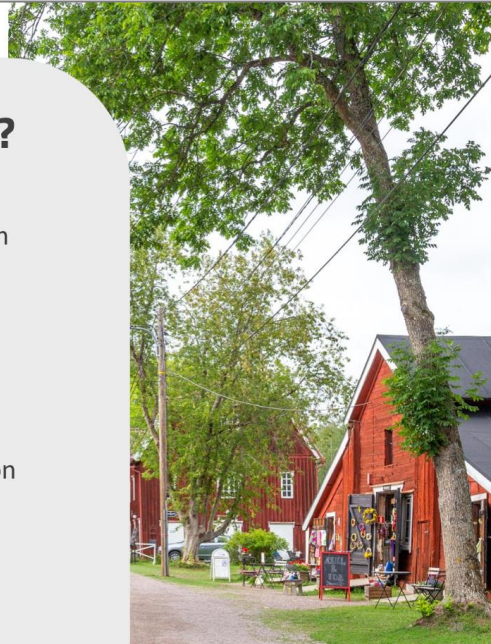
Hankkeen aikana on todettu, että Uudenmaan hienoinen hiilinielu on lähinnä julkisomisteisten metsien varassa. Tämän vuoksi myös Canemure-hanke on tukenut kuntien kanssa tehtävää työtä kuntaomisteisten metsien hiilinielun säilyttämiseksi. Metsämaan hiilinielujen lisääminen on kuitenkin hidasta, ja hiilinielujen kääntäminen kasvuun nykytilasta ei tapahdu tämän vuosikymmenen kuluessa. Tilanne vaikeuttaa merkittävästi todellisen hiilineutraaliuden saavuttamista Uudellamaalla.

[Lue blogikirjoitus aiheesta.](#)

Canemure-hankkeen opit ja ansiot

Mitä hanke antoi Uudellemaalle?

- Ilmastotyön kokonaisuus vahvistui merkittävästi ja yhteistyö kuntien ja muiden alueellisten toimijoiden kanssa syveni
- Ilmastomuutoksen hillintä nousut strategiseksi kärkitavoitteeksi maakunnan kehittämisessä
- Ymmärrys ilmastotoimien vaikuttavuudesta ja ilmastotyön tilasta lisääntyi merkittävästi
- Tunnistettiin käytännön keinoja kuntien ilmastotyön edistämiseen
- Maakuntien välinen ilmastoyhteistyö arkipäiväistyi

Canemure on ollut aivan poikkeuksellinen satsaus taakanjakosektorin ilmastotyöhön. Hanke on tuonut alueille merkittävän mahdollisuuden rakentaa pitkäjänteistä ilmastoyhteistyötä ja se on paitsi vahvistanut merkittävästi liiton omaa ilmasto-osaamista, myös rakentanut siltaa erityisesti Uudenmaan liiton ja Uudenmaan ELY-keskuksen väliseen ilmastoyhteistyöhön. Myös muiden alueellisten toimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö on vahvistunut ja kynnys yhteydenpitoon madaltunut. Hankkeessa toteutettiin hankesuunnitelman mukaisesti tiekartta ja toimenpideohjelmat, saatiin lisärahoitusta ja resursseja, jaettiin tietoa ja tuettiin kuntia. Hankkeen aikana ilmastotyö on muuttunut suunnitelmalliseksi ja vakiintuneeksi osaksi liiton työtä.

Maankäytön ja rakentamisen ilmastotyön edistäminen tapahtuu Uudenmaan liitossa pitkälti aluesuunnittelun keinoin, erityisesti maakuntakaavassa, kaavalausunnoissa ja lausuntojen ilmastokriteerien kehityksessä. Myös liikenteen ilmastotoimien edistyminen on kytkeytynyt aluesuunnitteluun, sekä maakuntakaavan että liikennejärjestelmäsuunnitelmien sekä myös osin lausuntojen kautta. Energiasektorin osalta liitto toimii yhteistyökumppanina ja tukiohjelmina alueen toimijoille, minkä lisäksi energiateemoihin otetaan kantaa kaavalausunnoissa ja maakuntakaavassa. Kiertotaloutta edistetään maankäytöllisin keinoin kaavassa ja aluekehityksen puolella hanketyönä, jossa keskiössä on alueellisen sidosryhmäyhteistyön vahvistaminen ja kiertotalousekosysteemin rakentaminen materiaalivirtojen ympärille. Kulutus ja tuotanto on teemana laaja ja sen keinovalikoima linkittyy erityisesti aluekehittämisen teemoihin kuten älyteknologiaan, matkailuun ja kulttuuriin sekä hankintoihin, joiden muutosvaikutus on suuri. Työtä edistetään sekä hanke- että viranomaistyönä. Hiilinielujen kasvattamista edistetään pääasiassa aluesuunnittelussa metsäasiantuntijan voimin. Painopisteiden välisten kytkösten vuoksi työtä tehdään vastuualueiden ja ryhmien välisenä yhteistyönä.

Kuntien ilmastotyötä hanke tuki etupäässä välillisesti, tarjoamalla yhteisen pohjan ja yhteisesti hyväksytyyn tavoitteen ilmastotyölle. Merkittävä osa hankkeen resursseista ohjautui maakunnallisten tiekarttojen ja toimenpideohjelmien laadintaan, ostopalveluina tuotettujen selvitysten valmisteluun ja ohjaamiseen, hankehakuihin sekä liiton oman ilmastotyön järjestäytymiseen ja tukemiseen. Kuitenkin etenkin hankkeen loppupuolella yhteistyötä alueen

kuntien kanssa syvennettiin sekä Canemuren, että siihen kytkettyjen hankkeiden kautta. Myös valmius vastaanottaa liiton ilmastotyön tukea kasvoi selvästi yhteistyön edetessä, samalla kun Uudenmaan liiton ilmastotyön tavat vakiintuivat. Liiton ilmastotyö on saanut kiitosta sidosryhmiltä.

Hiilineutraali Uusimaa -tiekartta on luonteeltaan mahdollistava, ja samassa hengessä Canemuressa tehtävä työ on tukenut kuntien ja muiden sidosryhmien ilmastotyötä laajalla rintamalla, kulloisiinkin eteen tulleisiin avauksiin tarttuen. Näin ollen hanketyön (laajasti ottaen) fokus myös eli resurssien, työvaiheiden ja osin myös henkilövaihdosten mukana. Aina muutokset eivät ole olleet positiivisia, vaan osaamista on myös menetetty henkilöstön vaihtumisen mukana. Kaikkia teemoja ei ole voitu kuljettaa systemaattisesti eteenpäin, mutta osalle tiekartan painopisteistä on pystytty luomaan luontevaa jatkumoa ja vaikuttavaa ilmastotyötä. Päästöseurannan näkökulmasta suora yhteistyö tutkimuslaitosten, etenkin Syken, kanssa ja päästötarkasteluihin saatu jatkuva tuki on ollut todella arvokasta liiton ilmasto-osaamisen kannalta.

Ilmastotyö on luonteeltaan pitkän tähtäimen työtä, eivätkä vaikuttavatkaan toimintamallit vakiinnu käyttöön hetkessä. Hanke on kuitenkin luonut hyvän pohjan maakunnalliselle ilmastoyhteistyölle, ja sen aikaansaamat verkostot kantavat hedelmää pitkälle tulevaisuuteen. Hanke on kirkastanut maakunnan roolia ilmastotyössä sekä mahdollisuuksia vauhdittaa alueellista ilmastotyötä. Hanke osoitti, että kuntien, maakunnan liiton ja muiden alueen toimijoiden väliselle yhteistyölle on selvä tilaus, ja että tätä yhteistyötä halutaan jatkaa ja jopa tiivistää. Lisäksi hanke synnytti ja syvensi tärkeitä yhteistyökuvioita tutkimuslaitosten suuntaan, ja toi kunnille ja maakunnille merkittävän ja jatkuvan tuen päästöseurantaan ja skenaariotyöhön. Kestävyysloikka.fi-sivuston tarjoama tietopankki vaikuttavista ilmastotoimista tukee merkittävästi käytännön ilmastotyötä.

Maakunnan liiton näkökulmasta kiinnostavaa ja tärkeää on ollut maakunnan liittojen välisen yhteistyön arkipäiväistyminen hankkeen myötä. Kokemuksia ja kuulumisia on vaihdettu hankkeen sisäisissä tilaisuuksissa ja maakuntien ilmastoverkoston kautta, mutta kenties tärkeämpänä seminaaritilaisuuksissa ja muussa epämuodollisessa yhteydenpidossa. On mahdollista, että ilman koronan aiheuttamaa katkosta hankeyhteistyö olisi voinut olla vahvempakin, mutta toisaalta siirtyminen Teams-maailmaan on helpottanut yhteydenpitoa myös maakuntaliittojen välillä. Muiden maakuntien haasteisiin ja ratkaisuihin tutustuminen on ollut rikkaus, joka on tukenut myös Uudenmaan omaa ilmastotyötä.

Kysymys siitä, missä määrin hanke tuki maakunnan päästövähennystavoitetta, on vaikeampi vastata, sillä hankkeen vaikutukset päästöihin ovat epäsuoria ja hitaasti realisoituvia. On selvää, että ilmastotyön järjestäytyminen ja konkretisoituminen maakunnan tasolla ja maakunnan ja kuntien toimijoiden kesken edisti merkittävästi työn tuloksellisuutta. Luonnollisesti valtaosa maakunnan vuosien 2019–2024 konkreettisesta, päästövähennyksiä tuovasta ilmastotyöstä toteutui hankkeen suoraan tarjoaman tuen ulkopuolella, erilaisten vakiintuneiden yhteistyömuotojen kautta ja kuntien ja muiden toimijoiden omana työnä. Etenkin energiasektorin toimenpiteissä itse hankkeen vaikutus oli vähäinen, yhtiöiden tehdessä investointipäätöksiä hyvin itsenäisesti. Sen sijaan moniin strategisiin maankäytön ja liikennesuunnittelun prosesseihin ilmastoyhteistyöllä on varmasti ollut vaikutusta. Näiden kautta hanke vaikuttaa pitkäkestoisesti seudun päästökehitykseen. Lisäksi ilmastotyön vahvistuminen heijastui liiton tarjoamaan kehittämisrahoitukseen. Hankekaudella ilmastotyö on noussut yhdeksi maakunnan kärkitavoitteista, ja on nähtävissä, että sen asema tulee säilymään vahvana myös vuonna 2025 käynnistyvällä Uusimaa-ohjelman päivityskierroksella.

Uudenmaan liitto // Nylands förbund
Helsinki-Uusimaa Regional Council

Esterinportti 2 B • 00240 Helsinki • Finland
+358 9 4767 411 • toimisto@uudenmaanliitto.fi • uudenmaanliitto.fi